

ვიდითყვეთ შიშა-ახსად წყდის, ახსად საუკუნესა და ახსად ათასწლეულის!

ქართულნი!

„...ბე სეჲ სიჲლსეჲ ყინე სჲსე ორესე ზეზსჲჲ სჲჲჲჲსე“

საქართველოს ენის სახელმწიფო პალატის ქუთაისის სამმართველოს გაზეთი ❖ №17, 2000 წელი ❖ ფასი 30 თეთრი

უნიკ

შინ რას ინატრებდა ჩვენში ახალი ფელიფადის დღეს

ქართლელი:

ნეტავი რამე მანატრა, ის ნატვრა ამისრულაო: ჩვენი მტკვარი დოთ მიქცია,— გორის ციხე ჯამათაო; იალბუზი შივ ჩაყარა, გადმიქცია ჭადათაო; მცხეთის ხიდი ამიფულა ხელში მომცა კოვზათაო; ისეთი მუცელიც მქონდეს რომ მეყოს მე სამხრათაო.

კახელი:

ნეტავი ნატვრა მანატრა, ის ნატვრა ამიხდინაო: მუხრან—ბატონი ყმათ მომცა კახის ბატონის ბინაო, მომცა ყაინის უღური, ხონთქართან გამიხდინაო, ჭავჭავაძის კარგი ღვინო მილით შინ მომიხდინაო.

იმერელი:

ნუ გამომიღოს სახლში ღომი, ბელელში—სიმინდი, ქესაში ღერბის „მარკები“, მაშვიოს მუქთი „ადვოკატი“, მე რომ არ მეკუთვნის ისეთ ტყუილა ჩამანამოვრებიოს მომძისა და მეზობლის მამულები, ჩემი სუფრა იყოს დაშვენებული ზუთხით, დოშით და ხიზილალთ. ღვთისა და ხელმწიფის წყალობა ნუ მომიშალოს, ნუ მომაკლოს ჩემი ზრდილობა, ჩემი მოსწრებული სიტყვა-პასუხი, საქმეში კაჟი მქნა, საგონებელში—კვერი, ერთი და მეორე-სათვისაც ადვილად ცეცხლმოსაკიდი აბედი მქნა.

მებრელი:

ღორინთის წყაროდამ ნუ მომაკლოს, ლაზუტი (სიმინდი), ღუმე (ღომი), სულგუნი (ყველი), მაშვიოს კაი ღარ-დასმული ლაფშა მუქთად, ისე, ჩქირო გვიჩქინა, ინერში რომ გოსხაპას, მომცე ჯგირი ყანჯო. რომ ყირიმის მარილი და ფარგა ვზიდო; ქალაქ ტფილისში გამელოს კაი ტრახტირი, სადაც სტუმრის პორტმონს მოუბარებლად მე მებარებოდეს; ღორინთმა მიჭყაროფას რკინის გზახედ კონდუხტორობა და ისიფერი ხელობა ზღვისა და ხმელეთისა, რომ ხელთ ვიგდო ზღვა და ხმელეთი; მომცეს ოდიშიში—ტყე და სახნავი, რაც დადიანს ეკუთვნოდა.

რაჭველი:

ქვე მე რას არ ვინატრებ ჩემთვის, წმინდა ბასილმა

აღნათ თითონ ღმერთი ირჩევს—უწაური რამეა, ქრისტეშობა თითქმის მუდამ საოჯარი ღამეა, დეკემბერი დააჯენებს ყინვით ნახაც ეტლემსა, ამ ღამეს ხომ ნამებული ქრისტე იშვა ზეთლემსა, მერე ზურად აღველინე, არ გივუც მინაზე. ნუთუ აღარ დაბრუნდები როდღიღ დედამინაზე, ზურად ნასულს, უკან მოგვცა ღოვჯა—ერემლის დამდენი, ქვეყნად ერთი ქრისტე დარჩი და იუდა—რამდენი. აღნათ მისთვის ვაიფდა ღალატი და გარემა, ფეხზე დგომა არის ძელი, აფვილია—ღარემა! მერე დავრბუნდი, არ გამქრალა ქვეყნად შური და მტრობა. მერე მომიწევს ღვინარდოს საიდუმლო სერობა და ნარსული სიზმრად მექრა, მოძავლი—ოუნდად, მეგობარი ვეღარ მიწნობს, მნახავს და გაოჯდება. ქრისტეშობას, სხვა ჩემს გარდა სევდას ვინ დაბნელებს, სველი ნელი სსოვნას მართმევს, ახალი კი—იპედებს. ქრისტე აღსდგა! ქრისტე აღსდგა! ჩემი სული რას უბობს. ვეშმარიტად!—კვლავ იუდა ნიშნისგებით მპასუხობს, თუმეა მუბღოზე სამარცხინო მინდა დალი დავაკრა, კვარს ვერ ვკადრებ, ქრისტეს მერე ზედ იუდა გავაკრა. შეურცხვნილი, ნანუქდილი, ევფოს ქვეყნად, ეთოიოს, ხოლო შენზე მრავალი მლორველს კვლავურ ღამე ეთოიოს. რნმენა ძელიად ვადარჩება, საცი—უფრო აფვილად, ქრისტე აღსდგა ვეშმარიტად, ქრისტე აღსდგა ნამდვილად!

ნუ გამომიღოს მარჯვენაში ღონე, ბელელში—პური, სახლში—ქათმის შაშხები და ღორის ღორები, საქართველოში—სამუშაო: ბარვა, სხვლა, ოდის დადგემა... კი ჭირი მომჭამე! ...არ დამიჩლუნგდეს ხელში ცული, ხუშტარა, ჩულუხი... ჰხვრიტოს ჩემმა საჯვრეტელმა და ჰჭკიპოს ჩემმა ნაჯახმა, არ დამირჩეს ეს ნაშური, არ მიმტყუნოს ზუზამ და გონიომ, ქანიშკაპი კაი მომყვანიოს და ნარმანი აფრად არ დამრჩენოდეს; კახური ღვინო ბევრი შემასუას, ღორის ხორცი შემარგოს და სააღდგომოდ შინ მშვიდობით მომიყვანოს ჩემს სახლუკაში.

ბურული:

ჯერ წაიღებს ძვალს საწნახელზე და არაკუნებს და იძახის: „აგუნა, აგუნა! (მავნე სული) ჩვენს ქალებს ბევრი ყაჭი და აბრეშუმი არგუნა...“ მერე საახალწლოდ გააკეთებს ჩიჩილაქს, რომელზეც ჯვარედინად და არჭობს ვაშლებს, მივა და ინატრებს: უპირველესის მწერლის ნიჭს, დათა გუგუნავას გალობას, კილოს და მიმობვრას, დიმიტრი გურიელის ოქრო-ვერცხლს, გამოჩენილის კაცის ღონე-ვარჯიშობას და ვაჟაკობას, მამიას ენა-მჭვერობას, სიტყვა წყლიანობას...

ფშაველი:

მრავალს წელს ბედნიერათა... ჩემი ხმალი მტერზედ მძლე იყოს, არ გადატეხილიყოს, ჩემი დროშა-ალამი გაშლილი მტერს თვალს უბამდეს, ჩემს ტყვიას ღვინო ჰკოცნიდეს, მტერი დამემარცხოვოს, შიმტოს წლის აკვანსა, იმოდენ სარჩო-საბადებელ, ჯოგ-საქონელი მომცეს და მიმრავლოს, როგორც ცამი—ვარსკვლავი, წყალში—ქვიშა...

ხმსსური:

„წმიდაო ბასილ! შენ დღეს შენ შემხვეწურს ნუ მომიწვენ, ნუ მომიძულე! ...ვეძახოდე—გამიგონიდი, გეხვეწებოდე—შემიხვეწდი, თავობის წულახად გეხვეწებოდი—წულს მომიმატოდი... ჩემსა მუდროშია პურის მჭამელსა, წულის აკვანსა, აბჯრის აღლებსა, მეკამურასა მწე ექმენ... იწროს ვიყო—ფონს გამომასხემდი, სნულს მახვეწებდე—სნულს მიღბინიდი, თუ ვალთ გავილოდე, აბჯარს ავიღებდე—შენი დოვლათი დამახმარიდი, მტერს მივდედე—მამწვივიდი, მტერი მომდედე—გამომახხვედი; ავის დღისაგან, ღაღის მტრისაგან ვადამარიდი, სოფელი მხრია-ან-ბარაქიანი დამიყენიდი, ხარისა და მხრის ნამაშოვრად გვარი დამიწერიდი, მძველდი, მწვალოდდი, მტევიდი, მფარევიდი! ...თუ რა შეგეცილდი, თუ რა შეგაწყინო: პირის ქარითა, ფერის ჩქამითა—შემიხვეწდი, აგრემც გავგეპარჯებდა! ...შენ ბუჯხურთ თავჯალაბობისა, ორფეხ-ოთხ-ფეხისა, კაცისა, საქონლისა, ქუდოსან-მანდილოსანისა მწვალოდდი და წაღიმამდეგ იქმენი, ბატონი, ღმერთი ჩვენი.“

შვიდი ვაშლისკრამ

07.01.00 წ.

რაფიელ პრინციპი

ჩვენ, ენა და ქრსა

დროს სძინაო, არ სძინაო მარხავ ვი, როცა მთელი ქალაქი თვალდახუჭულია ჩაჩნი მთელი დაბე ფიწილობით...

მაე ვადინა მათი დღეები—მარხობაში და ადამიანთა გარეშეგებნი ჭეშმარიტებისა, ქრსა ჩინობით თუ სადმე მოეჩვენებოდა...

ისე კი, მტერი უფრო მეტი მგებნი მათ, ვიდრე მოკეთე ქარი, წვიმა, თოვლი, მზე, სველიც კი—ყველა მათ არსებობას წიხს...

დღისით ქრსა სმარობი ახვევს მათ, დამით—სიჩუმეში; ზამთარი—სუსხში; ზაფხული—ხეცში...

იოსებ ბარანაშვილი

ქუჩამეცხვინი და უძღუნი

იყოს, განა მფობაში მფუსვლელად მეძღვრებით გაგვევო, რომ „იმ“ სახლში ქალები ლამაზდებიან?! ქუჩა აზროვნებს და მეტყველებს...

კიდევ, ადამიანების მსგავსად, მზერა აქვთ მათ. თუ კარგად დააკვირდებით, შეძლებთ, ადამიანი ამოიკითხოთ ამ მზერაში...

იმ აბრას კი დაბეზრებული მზერა აქვს, დარბული და ძველია. არადა, ჯანმრთელი წარწერა აქვს...

იცით, კიდევ რითი ჰგვანან ისინი ადამიანებს? ავადმყოფობენ. მერწმუნეთ, მართლა ავად

მყოფობენ. მათი ჯანმრთელობა მართლაც არა ავადმყოფობის ხარისხი შეცდომარეა დამოკიდებული ტექსტშია თუ შინაარსში იგი...

როცა ამ ავადმყოფობებს აკვირდები და სწავლობ, კიდევ ერთ მსგავსებას აწყდები—ადამიანის სენის მსგავსად...

ერთადერთი თვისება, რითაც ისინი განსხვავდებიან ადამიანებისგან, ის არის, რომ მათ არას

ქუჩაში სიარული ჩემს სამსახურეობრივ მოვალეობებში შედის.

არა, ხელჩალი არა... სიარული და თვალეობა—ქარში, წვიმაში, მზიან ამინდში, ხდება, ხანდახან თოვლსა და ავდარშიც...

ერთად განცდილ დარს და ავდარს, პაპანაქებას და სუსხს სახსლოვ მიაქვს. დროთა განმავლობაში აღარ უყურებ მათ...

ისინი ბევრი რამით ჰგვანან ადამიანებს. ყველაზე უფრო, ალბათ, იმით, რომ აზროვნებენ...

სიტყვები ჰმოცილი ანუ ენის მიხედვით

ქრისტეშობა +

მეორე ათასწლეული ჩამოიღვენთა ჩვენს თვალწინ. რამდენი ათასწლეული იყო ამ ორიათას პირველწლამდე—ქრისტეს შობამდე—არავინ იცის...

მკითხველისათვის, ალბათ, საინტერესოა ქართველთა ცნობიერებაში რა პრინციპითაა სახელდებული წელთაღრიცხვითა გამმიჯნავი უპირველესი დღე—მატხოვრის ქვეყნად მოვლენის დღე...

წელთაღრიცხვითა სამანი ქართულ ენასა და ქართველთა დიალექტებში რამდენიმე ფორმით გვიდასტურდება:

ქრისტეშობა, ქირსე (ქრისტე), ქრისტეშ/ქრისტეშ და შობა. წინასწარვე ვიგყვით, რომ ქრისტე/ქირსე, ქრისტეშ/ქრისტეშ და შობა ქრისტეშობის შემოკლებულ (შეკვეცილ) ვარიანტებს წარმოადგენენ;

ძველ საეკლესიო ტექსტებში ქრისტეს ამქვეყნად დაბადების დღეს ქრისტეშობა ჰქვია. მაგ., სინურ მრავალთავშია ასეთი ფრაზა: „აღდგარულა დღესასწაული იგი ქრისტეშობისაჲ“ (ილ. აბულაძე); ძველ ტექსტებშივე მსაზღვრელის გარეშე გამოყენებული „შობა“, ზოგადად, შობას, დაბადებას ნიშნავს;

ქართულ დიალექტთა ერთ ნაწილში ძველი ფორმა (ქრისტეშობა) შემონახულია; დასავლურ-ქართულ დიალექტებში, კერძოდ, მეგრულთა და სვანთა მეტყველებაში ამოსავალი „ქრისტეშობა“ სიტყვა შეკვეცილადაა წარმოდგენილი; კერძოდ, მეგრულში; ქრისტეშობა → ქრისტე → ქირსე.

ქართულ დიალექტთა ერთ ნაწილში ძველი ფორმა (ქრისტეშობა) შემონახულია; დასავლურ-ქართულ დიალექტებში, კერძოდ, მეგრულთა და სვანთა მეტყველებაში ამოსავალი „ქრისტეშობა“ სიტყვა შეკვეცილადაა წარმოდგენილი; კერძოდ, მეგრულში; ქრისტეშობა → ქრისტე → ქირსე.

ქრისტეშობა → ქრისტეშ → ქრისტეშ... შენიშვნა: არ არის გამორიცხული, რომ ქრისტეშ/ქრისტეშ ფორმის „შ“ ნათესაობითი ბრუნვის თანხმობითი ნაწილიც იყოს: ქრისტეშ+(სგ—ძირი)...

ქართულთა მოგ დიალექტში და, ასევე, სალიტერატურო ქართულში მყარადაა დამკვიდრებული „ქრისტეშობის“ მეორე, შეკვეცილი სახეობა: „შობა“.

საინტერესოა იმის აღნიშვნაც, რომ ხევსურულში სიტყვა-ფორმა „ქრისტეშობა“ განზოგადებულია მთლიანად „დეკემბრის თვის“ აღსანიშნავად; შდრ. ადრეც და თანამედროვე საქართველოს ბევრ კუთხეშიც დეკემბერს „ქრისტეშობის თვეს“ ახლაც ეძახიან...

სახელმწიფო ენა და სკოლა

შეხვედრა უნივერსიტეტის საბაზო გიმნაზიაში

2000 წლის მიწურულს ენის სამმართველოს წარმომადგენლები უნივერსიტეტის საბაზო გიმნაზიის ესტუმრნენ. მოვლილმა შენობამ, რაც ჩვენს დროში იშვიათობად იქცა, შესვლისთანავე სასიამოვნო განწყობა შეგვიქმნა...

ისაუბრა, ყურადღება გაამახვილა ზოგადქართული სალიტერატურო ენისა და დიალექტების ურთიერთმიმართებაზე, ენის როლსა და მნიშვნელობაზე ქვეყნის ერთიანობისათვის...

დასასრულ, მასპინძლებს „ქებად და დიდებად ქართულისა ენისაჲ“ უსახსოვრა, რომელიც ქართული ენის სალიტერატურო ერთად სრულიად ქართველობის ხოგბაა...

ქრონიკის საუკეთესო სურვილებით დავამშვიდობებთ. შთაბეჭდილებები კი, ალბათ, მესამე ათასწლეულშიც დაიხანს გაცხევება... P.S. როგორც ჩვენივე ცნობილი ვაჟია, აკ. წერეთლის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორმა ბაგინმა ავთანდილ ნიკოლეიშვილმა ამ შეხვედრის შემდეგ საბაზო გიმნაზიის შესთავაზა ხელშეკრულების გაფორმება; ამ საგანგებო ხელშეკრულებით დაიკვეცება ღონისძიებები, რომლებიც ნათლად წარმოაჩენენ უნივერსიტეტის საბაზო გიმნაზიის სტატუსს...

სოსო სულაბერიძე

მსახლმრამლ-სახლმრუმლის ბრუნება

ახალი წელი

წელი ცხოვრებას მარადმდევი მარ მესიტ... ახალი წელი... ახალი წელი... ახალი წელი...

ტებში ახალთუც (ძვ.)=თვის პირველი დღე... ახალი წელი... ახალი წელი... ახალი წელი...

(დასასრული)

შრი-ლანკაში ახალ წელს ერთობ უცნაურად ხედავან... ახალი წელი... ახალი წელი... ახალი წელი...

მონაწილეობას, ფარნების განუმეორებელი სილამაზის ფესტივალი... ახალი წელი... ახალი წელი... ახალი წელი...

ახალი პირველობას აღნიშნავს კომპოზიციები

ახალი წელი

ახალი წელი აღნიშნავს წლის პირველ დღეს... ახალი წელი... ახალი წელი... ახალი წელი...

რუსულან სალინაძე

სიბუჯათა აკიდი

Word search puzzle grid with letters and numbers. Includes a small illustration of Santa Claus.

წინა ნომერში გამოქვეყნებული „სიტყვათა აკიდის“ პასუხები: ნამსხრევნი, მოსაწყვენი, სალოცევი, მწყრივი, ძარღვი, იგავი, დევი, ზევი, საფლავი, ბავშვი, შვილივი...

რედაქტორთა ხაზები: მისამართი, მისამართი, მისამართი, მისამართი, მისამართი, მისამართი, მისამართი, მისამართი.